

Міністерства охорони здоров'я України
Вищий державний навчальний заклад України
«Українська медична стоматологічна академія»

Кафедра дитячої терапевтичної стоматології з
профілактикою стоматологічних захворювань

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Перший проректор
з науково-педагогічної роботи
проф. _____ Бобирьов В. М.
« ____ » _____ 20 ____ р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ВИРОБНИЧА ПРАКТИКА**

**Модуль 2. Виробнича практика (сестринська практика в
стоматології).**

**Змістовий модуль 4. Сестринська практика в стоматології дитячого
віку**

(назва навчальної дисципліни)

підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти
(назва рівня вищої освіти)

галузі знань 22 «Охорона здоров'я»
(шифр і назва галузі знань)

спеціальності 221 «Стоматологія»
(код і найменування спеціальності)

Робоча програма Виробнича практика
 (назва навчальної дисципліни)
 для студентів 2 курсу стоматологічного факультету
 за галуззю знань 22 «Охорона здоров'я»,
 за спеціальністю 221 «Стоматологія».

„ 29 ” серпня 2017 року.

Розробники: д.мед.н., проф. Каськова Л.Ф., к.мед.н. Солошенко Ю.І.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри дитячої терапевтичної стоматології з профілактикою стоматологічних захворювань

Протокол від „ 29 ” серпня 2017 р. № 1

Завідувач кафедри _____ проф. Л.Ф. Каськова
 (підпис) (ініціали та прізвище)

„ 29 ” серпня 2017р.

Схвалено цикловою методичною комісією «Соціально-економічні дисципліни, іноземна та українська мови, фізичне виховання та кредитно-трансферна система організації навчання»

Протокол від « ____ » _____ 2017 р. № ____

Голова _____ О. М. Беляєва
 (підпис) (ініціали та прізвище)

Секретар _____ К. С. Чуприна
 (підпис) (ініціали та прізвище)

Вступ

Робоча навчальна програма вивчення навчальної дисципліни «Виробнича практика» складена відповідно до примірної програми навчальної дисципліни «Виробнича практика» (2017 рік).

Предметом вивчення навчальної дисципліни є догляд за хворими та виконання медичних і медичних стоматологічних маніпуляцій під час проходження виробничої практики.

Міждисциплінарні зв'язки: базуються на засвоєнні студентами теоретичного матеріалу з основних базових дисциплін (анатомії людини, гістології, цитології та ембріології, фізіології, патофізіології, патоморфології, загальної хірургії, пропедевтики внутрішньої медицини, фармакології), з якими інтегрується програма виробничої практики.

Відповідно до навчального плану проходження виробничої практики «Сестринська практика в стоматології» передбачено, коли студентом набуті знання з основних базових дисциплін (анатомії людини, гістології, цитології та ембріології, фізіології, патофізіології, патоморфології, пропедевтики терапевтичної стоматології, пропедевтики ортопедичної стоматології, пропедевтики дитячої стоматології, фармакології), з якими інтегрується програма виробничої практики. У свою чергу, практика формує засади подальшого вивчення студентом клінічних дисциплін – терапевтичної стоматології, хірургічної стоматології, ортопедичної стоматології, стоматології дитячого віку, дитячої хірургічної стоматології, ортодонтії.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни є забезпечення підготовки студентів до професійної діяльності з догляду за хворими на посаді середнього медичного персоналу в дитячому відділенні стоматологічної поліклініки.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- демонстрація та володіння морально-деонтологічними принципами медичного фахівця та принципами фахової субординації під час догляду за хворими і роботи у відділеннях терапевтичного стоматологічного профілю;
- засвоєння теоретичного матеріалу, демонстрування та володіння навичками організації режиму і догляду за хворими з різними захворюваннями терапевтичного профілю, виконання необхідних медичних маніпуляцій, роботи в стоматологічній поліклініці та виконання основних стоматологічних маніпуляцій, заповнення звітної документації;
- застосовування на практиці основних принципів асептики, антисептики;
- визначення та засвоєння особливостей застосування принципів асептики та антисептики в клініці дитячої терапевтичної стоматології;
- набуття та удосконалення професійних навичок медичної сестри дитячого терапевтичного відділення стоматологічної клініки.

1.3 Компетентності та результати навчання, формуванню яких сприяє дисципліна (взаємозв'язок з нормативним змістом підготовки здобувачів вищої освіти, сформульованим у термінах результатів навчання у Стандарті).

Згідно з вимогами стандарту, дисципліна забезпечує набуття студентами **компетентностей**:

інтегральна:

- здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі охорони здоров'я за спеціальністю «Стоматологія» у професійній діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень і/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог;

загальні:

- Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово; здатність спілкуватись іншою мовою.
- Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
- Здатність працювати в команді, навички міжособистісної взаємодії.
- Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).
- Навики здійснення безпечної діяльності.
- Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

спеціальні (фахові, предметні):

- Збирання медичної інформації про стан пацієнта.
- Діагностування невідкладних станів.
- Виконання медичних та стоматологічних маніпуляцій.
- Визначення тактики та надання екстреної медичної допомоги.
- Ведення медичної документації.
- Опрацювання державної, соціальної та медичної інформації.

Результати навчання до дисципліни:

по завершенні вивчення навчальної дисципліни студенти повинні

знати:

- структуру дитячої стоматологічної поліклініки. Основне оснащення стоматологічного кабінету;
- основні професійні обов'язки медичної сестри дитячого стоматологічного відділення. Техніку безпеки роботи в стоматологічному кабінеті.
- правила техніки безпеки при роботі у фізіотерапевтичному кабінеті;
- правила техніки безпеки при роботі у рентгенологічному кабінеті. Основні шляхи забезпечення радіаційної безпеки пацієнтів.
- «санітарно-протиепідемічний режим», основні засади та його контроль;
- методи сучасної антисептики і асептики;
- методи сучасної дезінфекції в стоматологічному кабінеті терапевтичного профілю;

- методи сучасної стерилізації стоматологічного інструментарію;
- основні вимоги дотримання особистої гігієни медперсоналу;
- умови та терміни зберігання стерильних інструментів і матеріалів;
- особливості надання невідкладної допомоги дітям в практиці дитячої терапевтичної стоматології.

вміти:

- демонструвати володіння морально-деонтологічними принципами медичного фахівця та принципами фахової субординації у клініці дитячої терапевтичної стоматології;
- демонструвати володіння навичками забезпечення санітарно-гігієнічного режиму основних підрозділів дитячого стоматологічного відділення;
- володіти методиками рентгенографії зубів і щелеп, технікою проведення фізіотерапевтичних процедур;
- демонструвати вміння застосовувати основний стоматологічний інструментарій, матеріали та використовувати стоматологічне обладнання в дитячій стоматології;
- засвоїти методи гігієнічної та хірургічної обробки рук лікаря;
- вміти проводити дезінфекцію виробів медичного призначення різними методами;
- оволодіти методами передстерилізаційного очищення;
- вміти проводити стерилізацію різними методами;
- вміти проводити долікарську невідкладну допомогу;
- демонструвати вміння правильно оформляти медичну документацію та володіти знаннями техніки безпеки та протипожежних заходів.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни На вивчення навчальної дисципліни відводиться 22 годин 0,88 кредитів ЄКТС.

**Модуль 2. Виробнича практика (сестринська практика в стоматології).
Змістовий модуль 4. Сестринська практика в стоматології дитячого віку.**

3. Структура навчальної дисципліни

	Кількість годин
--	-----------------

Назви змістових модулів і тем	усього	у тому числі			
		лекції	семінари	практичні	СРС
Модуль 2. Виробнича практика Змістовий модуль 4. Сестринська практика в стоматології дитячого віку					
Тема 1. Організація дитячого стоматологічного відділення. Організація роботи фізіотерапевтичного кабінету. Організація роботи рентгенологічного кабінету. Професійні обов'язки медичної сестри. Інструктаж з техніки безпеки. Санітарно-протиепідемічний режим в стоматології. Поняття асептики та антисептики. Стоматологічний інструментарій. Дезінфекція.	7	-	-	4	3
Тема 2. Передстерилізаційне очищення. Стерилізація стоматологічного інструментарію. Обробка стоматологічного інструментарію та обладнання в стоматологічному кабінеті. Прибирання приміщень у стоматологічному відділенні. Вимоги щодо особистої гігієни медичного персоналу стоматологічного відділення.	8	-	-	4	4
Тема 3. Особливості надання невідкладної допомоги дітям в практиці дитячої терапевтичної стоматології. Підсумковий контроль змістового модуля.	7	-	-	4	3
Разом за змістовим модулем 4	22			12	10
і т.д. згідно з програмою					

4. **Теми лекцій: відсутні.**
5. **Теми семінарських занять за модулем і змістовими модулями: відсутні.**
6. **Теми практичних занять за модулями і змістовими модулями**

№	Назва теми	Кількість
---	------------	-----------

п/п		годин
1	Організація дитячого стоматологічного відділення. Організація роботи фізіотерапевтичного кабінету. Організація роботи рентгенологічного кабінету. Професійні обов'язки медичної сестри. Інструктаж з техніки безпеки. Санітарно-протиепідемічний режим в стоматології. Поняття асептики та антисептики. Стоматологічний інструментарій. Дезінфекція.	4
2	Передстерилізаційне очищення. Стерилізація стоматологічного інструментарію. Обробка стоматологічного інструментарію та обладнання в стоматологічному кабінеті. Прибирання приміщень у стоматологічному відділенні. Вимоги щодо особистої гігієни медичного персоналу стоматологічного відділення.	4
3	Особливості надання невідкладної допомоги дітям в практиці дитячої терапевтичної стоматології. Підсумковий контроль змістового модуля.	4
	Разом	12

7. Самостійна робота за модулями і змістовими модулями

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
11	Організація дитячого стоматологічного відділення. Організація роботи фізіотерапевтичного кабінету. Організація роботи рентгенологічного кабінету. Професійні обов'язки медичної сестри. Інструктаж з техніки безпеки. Санітарно-протиепідемічний режим в стоматології. Поняття асептики та антисептики. Стоматологічний інструментарій. Дезінфекція.	3
22	Передстерилізаційне очищення. Стерилізація стоматологічного інструментарію. Обробка стоматологічного інструментарію та обладнання в стоматологічному кабінеті. Прибирання приміщень у стоматологічному відділенні. Вимоги щодо особистої гігієни медичного персоналу стоматологічного відділення.	4
33	Особливості надання невідкладної допомоги дітям в практиці дитячої терапевтичної стоматології.	3
	Разом	10

8. Індивідуальні завдання є однією з форм організації навчання у вузі, яке має на меті поглиблення, узагальнення та закріплення знань, які студенти одержують в процесі навчання, а також застосування цих знань на практиці. Індивідуальні завдання виконуються студентами самостійно під керівництвом викладача. До індивідуальних завдань відносяться: доповідь реферату на практичному занятті, проведення санітарно просвітницької роботи, підготовка санітарного бюлетеня, доповідь на клінічних конференціях баз кафедри.

9. Методи навчання:

- вербальні (лекція, пояснення, розповідь, бесіда, інструктаж);
- наочні (спостереження, ілюстрація, демонстрація);
- практичні (практика для вироблення вмінь та навичок);
- самостійна робота студентів з осмислення й засвоєння нового матеріалу.

10. Методи контролю: усне опитування, опанування практичних навичок.

- за зв'язком з процесом навчання: включений і відстрочений;
 - за часом реалізації: попередній (вихідний) — проводиться безпосередньо перед навчанням і дозволяє правильно оцінити початковий рівень знань студента та спланувати навчання; поточний — здійснюється на кожному занятті й дає змогу виявити рівень засвоєння окремих елементів навчального матеріалу;

- тематичний (етапний) рубіжний — проводиться після завершення певного етапу навчання; підсумковий — слугує для перевірки й оцінювання знань, умінь і навичок з певної навчальної дисципліни.

Форми поточного контролю:

1. Усне опитування (фронтальне, індивідуальне, комбіноване), співбесіда.
2. Практична перевірка сформованих професійних умінь. Проводиться за результатами виконання практичної роботи наприкінці заняття.
3. Тестовий контроль.

11. Форма підсумкового контролю успішності навчання: контроль засвоєння практичних навичок (виконання медичних та стоматологічних маніпуляцій) - практична перевірка сформованих професійних вмінь усне опитування, письмова відповідь на запитання з білета, усне опитування студентів.

Відповідно до Навчального плану підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 221 «Стоматологія» кваліфікації освітньої «Магістр

стоматології», кваліфікації професійної «Лікар-стоматолог» формою контролю з виробничої практики є диференційний залік.

12. Схема нарахування та розподіл балів, які отримують студенти:

Форми контролю і система оцінювання здійснюються відповідно до вимог програми виробничої практики для студентів 2-го курсу стоматологічних факультетів.

Оцінка за модуль визначається як сума оцінок поточної навчальної діяльності (у балах) та оцінки підсумкового модульного контролю (у балах), яка виставляється при оцінюванні теоретичних знань та практичних навичок відповідно до переліку, визначеного програмою дисципліни. Всього студент за засвоєння кожного модуля (залікового кредиту) набирає 200 балів, в тому числі за поточну навчальну діяльність – 120 балів, за результати модульного підсумкового контролю – 80 балів.

Поточний контроль здійснюється відповідно до результатів навчання на кожному модулі. Одним із видів діяльності студентів та його контролю з боку керівника практики є ведення Щоденника виробничої практики (додатки 1-3). Щоденник є основним документом на період виробничої практики, включаючи її захист. Студенти зобов'язані за період практики кожен день записувати в щоденник все, що зроблено за добу. У ньому ж, в загальній послідовності відображається суспільно-корисна робота (випуски санітарних бюлетенів, написання рефератів, проведення бесід в організованих дитячих колективах та ін.).

Не менше двох разів на тиждень студент повинен подати щоденник на перевірку асистенту (доценту) – керівнику виробничої практики від кафедри і щоденно – на підпис безпосередньому керівникові (лікарю від лікувального закладу).

Після завершення кожного модулю студент заповнює підсумковий звіт (додаток 1-3) про виконану роботу. Після закінчення виробничої практики, складання цифрового та текстового звітів студенту видається характеристика (додаток 3) та рецензія на Щоденник підписані безпосереднім керівником виробничої практики та головним лікарем. При написанні характеристики та рецензії слід відображати такі показники: рівень теоретичної підготовки, оволодіння практичними навичками, знання рецептури, дотримання основ деонтології та етики, ставлення студента до оволодіння практичними навичками. Характеристика повинна бути завірена печаткою лікувального закладу, де проводилась виробнича практика. Наявність заповненого відповідно форми та завіреного підписом керівника практики Щоденника та підсумкового звіту є обов'язковим для допуску студента до підсумкового модульного контролю.

Поточне оцінювання. Поточний контроль здійснюється на кожному з практичних занять та під час самостійної роботи у відділеннях лікувальних

заходів. Для контролю рекомендується застосовувати наступні засоби діагностики рівня підготовки студентів: контроль виконання практичних навичок, розв'язування ситуаційних задач, тест-контроль теоретичної підготовки. Поточне оцінювання студентів проводиться за традиційною 4-бальною системою («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»). Виставлені за традиційною шкалою оцінки конвертуються у бали залежно від кількості тем у модулі. Керівники виробничої практики аналізують роботу студентів у відділеннях, враховуючи їх дисципліну (студент не повинен мати пропусків днів практики), якість ведення Щоденника, якість оволодіння практичними навичками визначеними переліком з кожного модуля, застосування принципів етики та деонтології у практиці лікаря.

Критерії оцінки самостійного опанування практичними навичками під час проходження практики в балах відповідно переліку визначеному в Підсумковому звіті в балах:

«5» балів - отримує студент, який письмово виклав запропоновану кількість маніпуляцій та ґрунтовно описав їх на достатньо високому теоретичному рівні.

«4» балів - отримує студент, який письмово виклав запропоновану кількість маніпуляцій та надав їм теоретичний опис, але допустив при цьому несуттєві помилки.

«3» балів – отримує студент, який письмово виклав запропоновану кількість маніпуляцій та надав їм теоретичний опис, але допустив при цьому суттєві помилки.

«2» балів - отримує студент, який письмово виклав запропоновану кількість маніпуляцій та надав їм теоретичний опис, але допустив при цьому грубі суттєві помилки.

Санітарно-просвітницька робота (випуск санітарних бюлетенів, проведення бесід, реферати) оцінюються як індивідуальна робота студента.

Поточна успішність дорівнюється середньому арифметичному середніх оцінок за практичні заняття та самостійну роботу (ведення щоденника, робота у відділеннях). Бал визначається згідно таблиці:

Середній бал поточної успішності за традиційною 4-бальною шкалою	Бали за поточну успішність після конвертації середнього балу
2,00	0
2,05	49
2,10	50
2,15	52
2,20	53
2,25	54

2,30	55
2,35	56
2,40	58
2,45	59
2,50	60
2,55	61
2,60	62
2,65	64
2,70	65
2,75	66
2,80	67
2,85	69
2,90	70
2,95	71
3,00	72
3,05	73
3,10	74
3,15	75
3,20	77
3,25	78
3,30	79
3,35	80
3,40	82
3,45	83
3,50	84
3,55	85
3,60	86
3,65	87
3,70	89
3,75	90
3,80	92
3,85	93
3,90	94
3,95	95
4,00	96

4,05	97
4,10	98
4,15	99
4,20	101
4,25	102
4,30	103
4,35	104
4,40	106
4,45	107
4,50	108
4,55	109
4,60	110
4,65	111
4,70	113
4,75	114
4,80	115
4,85	116
4,90	118
4,95	119
5,00	120

До підсумкового контролю допускається студент, який відвідав усі практичні заняття та на 100% виконав запропоновану кількість практичних навичок, виклав їх у письмовій формі та надав обґрунтовані відповіді на запитання щодо змісту Щоденника, набравши 72 бала (що складає 60%) з 120 максимальних балів.

Підсумковий контроль виробничої практики, який проводиться у вигляді диференційного заліку окремо за кожний модуль та приймається відповідальними викладачами з кожного із змістових модулів, передбачає демонстрацію вмінь і практичних навичок з переліку по кожному модулю і вирішення двох ситуаційних завдань.

Максимальна кількість балів, яку може отримати студент під час модульного контролю, становить 80, при цьому:

- практичні навички – 60 балів;
- ситуаційні завдання – 20 балів (по 10 балів за кожне завдання).

Підсумковий модульний контроль вважається зарахованим, якщо студент набрав не менше 50 балів.

Загальне оцінювання виробничої практики проводиться як і навчальної дисципліни. Оцінка з виробничої практики виставляється лише студентам, яким зараховані усі модулі з практики. Кількість балів, яку студент набрав з виробничої практики, визначається як середнє арифметичне кількості балів з усіх модулів (сума балів за усі модулі ділиться на кількість модулів).

Заохочувальні бали за рішенням Вченої Ради можуть додаватися до кількості балів з виробничої практики студентам, які мають наукові публікації або зайняли призові місця за участь у олімпіаді з дисципліни, що входять до практики серед ВНЗ України та інше.

Об'єктивність оцінювання навчальної діяльності студентів має перевірятися статистичними методами (коефіцієнт кореляції між поточною успішністю та результатами підсумкового модульного контролю).

Конвертація кількості балів з виробничої практики у оцінки за шкалами ECTS та 4-ри бальною (традиційною).

Кількість балів з дисципліни, яка нарахована студентам, конвертується у шкалу ECTS таким чином:

Оцінка ECTS	Статистичний показник
A	Найкращі 10% студентів
B	Наступні 25% студентів
C	Наступні 30% студентів
D	Наступні 25% студентів
E	Останні 10% студентів

Відсоток студентів визначається на виборці для студентів даного курсу в межах відповідної спеціальності.

Кількість балів з дисципліни, яка нарахована студентам, конвертується у 4-ри бальну шкалу таким чином:

Оцінка ECTS	Оцінка за 4-ри бальною шкалою
A	«5»
B,C	«4»
D,E	«3»
FX, F	«2»

Оцінка з дисципліни FX,F («2») виставляється студентам, яким не зараховано хоча б один модуль з дисципліни після завершення її вивчення.

Оцінка FX («2») виставляється студентам, які набрали мінімальну кількість балів за поточну навчальну діяльність, але не склали підсумковий модульний контроль. Вони мають право на повторне складання підсумкового модульного контролю не більше 2-х (двох) разів за графіком, затвердженим ректором.

Студенти, які одержали оцінку F по завершенню вивчення дисципліни (не виконали навчальну програму хоча б з одного модуля або не набрали за поточну навчальну діяльність з модуля мінімальну кількість балів), мають право пройти повторне навчання з відповідного модуля. Рішення приймається керівництвом ВНЗ відповідно до нормативних документів, затверджених в установленому порядку.

13. Методичне забезпечення:

- робоча навчальна програма виробничої практики;
- плани практичних занять та самостійної роботи студентів;
- методичні рекомендації та розробки для викладача;
- методичні вказівки до практичних занять для студентів;
- методичні матеріали, що забезпечують самостійну роботу студентів;
- тестові та контрольні завдання до практичних занять;
- питання та завдання до контролю засвоєння розділу;
- перелік питань та завдань для перевірки практичних навичок під час диференційного заліку.

14. Рекомендована література

1. Основна література:

1. Вагнер В.Д., Митянина Т.В., Савельєва С.Р. Санитарно-эпидемиологический режим в стоматологии. – М.: Мед. книга, Н.Новгород: Изво НГМА - 2002. - 64 с.
2. Данилевський М.Ф. Терапевтична стоматологія. Фантомний курс / М.Ф. Данилевський, А.В. Борисенко, А.М. Політун [та ін.] – К.: Медицина, 2007. - Т. 1. – 302 с.
3. Каськова Л.Ф., Бабіна О.О., Амосова Л.І. Виробнича практика в якості медичної сестри стоматологічного відділення – Полтава, 2009. – 138 с.
4. Калинин В.И. Медицинская сестра отделения терапевтической стоматологии. – М.: Медицина, 1984. -134с.
5. Санитарно-гигиенический и противоэпидемический режим в учреждениях стоматологического профиля /В.В.Анашкин, Н.А. Анашкина, С.Д.Волков и др. – К.: Транспорт Украины, - 1999.- 158с.

2. Додаткова література:

1. Волкова А.С., Анашкин В.В., Камчатный Г.И. Организация работы частного стоматологического кабинета (вопросы, проблемы и пути их решения) / Под ред. А.С.Волковой. – Харків: Курсор, 2002. -208 с.
2. Генчиков Л.А. Распространение внутрибольничных инфекций // В кн.: Профилактика внутрибольничных инфекций. – М.: ТОО «Рарогъ», 1993. –С. 11-14.
3. Гигиенические аспекты в стоматологии /А.С.Фаустов, А.А.Кунинин, А.Н.Пашков и др. – Воронеж, 1995. -35 с.
4. Гипохлорит натрия: широкие возможности в стоматологии / Г.И. Рачитский, В.П.Чуев, Р.Х. Камалов и др. // Стоматолог. -2001. -№ 6. –С. 36-39.
5. Дезинфекция, предстерилизационная очистка, стерилизация и меры защиты на стоматологическом приеме /С.В. Савельев, В.Д. Вагнер, В.М. Семенюк и др. – Омск, 1999. -31 с.
6. Инструкция по режиму работы в стоматологическом кабинете. – М., 1993.
7. Катаева В.А. Профилактика внутрибольничных инфекций в стоматологии. – М., 1990. -20 с.
8. Коутс Э.А., Уоми Л., Логан Р. Гепатит С – проблема заражения в стоматологической практике // Стоматолог. -2002. -№ 2. –С. 22-24.
9. Кроузер Д., Чиппинг Д. Контроль за перекрестной инфекцией в общей стоматологической практике. – М.: Квинтэссенция, 1994. -132 с.
10. Медведев Ю.Э. Телескопические очки для стоматологов // Стоматология для всех. -1999. -№ 1. –С. 50-52.
11. Методичні рекомендації, узгоджені Департаментом організації медичної допомоги населенню МОЗ України з інфекційного контролю у стоматології від 2.04.2004 р., -К., 2004. -35 с.
12. Морозова Н.С., Дехтярь А.В., Корженевский С.В., Семишев В.И. Гигиена рук медицинского персонала // Пособие для персонала лечебно-профилактических учреждений, аптек, фармацевтических предприятий. – Харьков, 2001. -19 с.
13. Небесный К.С. Основы гигиены труда медицинского персонала в стоматологических клиниках // Стоматолог. -2001. -№ 6. –С. 40-44.
14. Николаев А.И., Цепов Л.М. Санитарно-гигиенический режим в терапевтических стоматологических кабинетах (отделениях). – М.: МЕДпресс-информ, 2002. -78 с.
15. Николишин А.К., Миколайчук А.М. Методы и режимы обработки эндодонтических инструментов / В кн.: Николишин А.К. Современная

ендодонтия практического врача. – Полтава, 2003. –С. 66-73.

16. Павлов Е.Х. Охрана труда в учреждениях здравоохранения. – М.: Космо, 1999. -506 с.

17. Самойлович В.А. СПИД в стоматологии //Медсестра. -1990. -№ 3. – С. 27-29.

18. Санітарно-протиепідемічний режим у лікувально-профілактичному закладі. Дезинфекція і стерилізація // У кн.: Сестринська справа: Підручник / Г.Л.Апанасенко, С.А.Богущ, Н.М.Тросцінська та ін. /За ред. М.Г. Шевчука. – К.: Здоров'я. -1994. -496 с.

19. Трезубов В.Н., Мишнев Л.М., Соловьев М.М., Краснослабодцева О.А. Стоматологический кабинет: оборудование, материалы, инструменты: Учебное пособие для мед. вузов / Под ред. проф. В.Н.Трезубова. -СПб.: Спец. лит., 2002. -142 с.

20. Цепов Л.М. Стоматологические аспекты СПИДа и информированность студентов и врачей // Стоматология. -1990. -№ 2. –С. 82-83.

21. Чиликин В.Н. Подготовка и организация рабочего места // В кн.: В.Н. Чиликин. Новейшие технологии в эстетической стоматологии. –М.: ГУП НИКИЭТ, 2001. –С. 8-18.

22. Ющук Н.Д., Мартынов Ю.В. Проблемы ВИЧ-инфекции в стоматологии. – М.: ВЭДИ, 2003. -96 с.

23. Пропедевтика дитячої терапевтичної стоматології: Навч. Посібник/ Р.В.Казакова, М.А.Лучинський, М.Н. Воляк та ін.; за ред. проф. Р.В.Казакової. -2-е вид., випр. –К.:Медицина, 2011. -272с.

24. Дезінфекція, перед стерилізаційне очищення та стерилізація медичних виробів в закладах охорони здоров'я // Стоматолог Інфо. - 2016. - N 10 (Спецвыпуск). - С. 2-74.

25. Методичні рекомендації «Хірургічна та гігієнічна обробка рук медичного персоналу» // Стоматолог Інфо. - 2016. - N 10 (Спецвыпуск). - С. 55.

26. Наказ «Про затвердження державних санітарних норм та правил «Дезінфекція, перед стерилізаційне очищення та стерилізація медичних виробів в закладах охорони здоров'я»» // Стоматолог Інфо. - 2016. - N 10 (Спецвыпуск). - С. 2-74.

27. Наказ «Про затвердження методичних рекомендацій "Хірургічна та гігієнічна обробка рук медичного персоналу» // Стоматолог Інфо. - 2016. - N 10 (Спецвыпуск). - С. 55-62.

28. Санитарные правила устройства, оборудования, эксплуатации амбулаторно-поликлинических учреждений стоматологического профиля, охраны труда и личной гигиены персонала // Стоматолог Інфо. - 2016. - N 10 (Спецвыпуск). - С. 43-54.

15. Інформаційні ресурси

<http://www.studfiles.ru/preview/1786108/>

http://medcoledg.ucoz.ru/Doglyad/kasevich_n.m-zagalnij_dogljad_za_khvorimi_i_medich.pdf

<https://www.medpublish.com.ua/patient-care-practical-cours-dogljad-za-hvorimi-praktika-pidruchnik-vnz-iiiv-r-a-om-kovalova-vn-lisovij-rs-shevchenko-ta-in/p-581.html>

<http://readli.net/patient-care-and-professionalism/>

<http://nashol.com/2011041354397/propedevtika-stomatologicheskikh>

<zabolevanii-skorikova-l-a-volkov-v-a-bajenova-n-p.html>

<http://www.booksmed.com/stomatologiya/2393-propedevtika>

<stomatologicheskikh-zabolevaniy-skorikova.html>

http://dental-ss.org.ua/load/kniga_stomatologia/terapevticheskaja/8.

<http://www.stomatkniga.ru/index.php?start=48>.http://stomatbook.blogspot.com/p/blog-page_14.html.

<http://www.mosdental.ru/Pages/Page28.1.html>.